



Beleidsprogramma Archeologie 2020-2023

De kracht van Archeologie

Ontsluiten, vertellen, verbinden, toepassen

www.limburg.nl

provincie limburg





Beleidsprogramma Archeologie 2020 – 2023

De kracht van Archeologie

Ontsluiten, vertellen, verbinden, toepassen

www.limburg.nl



Inhoudsopgave

1.	Inleiding en terugblik	7
2.	Uitgangspunten en actielijnen archeologiebeleid 2020-2023	13
	2.1. Beleiduitgangspunten	13
	2.2. Actielijn 1: De verbindende waarde van archeologie	14
	2.3. Actielijn 2: De verbeterde archeologische monumentenzorg	17
3.	Samenwerking en uitvoering	21



1 Inleiding en terugblik

“Limburg is de rijkste archeologische provincie van Nederland”.¹ Dat schreven we op toen we voor het eerst actief publieksgericht beleid voerden op het gebied van archeologie. Nu, vier jaar later, stellen we met overtuiging vast dat de provincie archeologisch is verrijkt. Ons archeologisch erfgoed is anno 2019 zichtbaarder en toegankelijker dan ooit tevoren.

Samen met partners en vrijwilligers in de archeologie zetten wij ons in voor de instandhouding en beleving van het cultureel erfgoed in Limburg. Archeologie, immaterieel erfgoed én monumenten vormen een belangrijke toeristische en economische trekker. Niet alleen natuur, landschap en bebouwde omgeving worden erdoor verrijkt, erfgoed dient ook een maatschappelijk doel. Voor u ligt het Beleidsprogramma Archeologie waarbij specifiek wordt ingegaan op de beleving en het behoud van het Limburgs archeologisch erfgoed.

In het verdrag van Valetta (Malta) is de bescherming van het archeologisch erfgoed geregeld. Want veel van dit erfgoed is kwetsbaar en ligt in de grond. Een graafmachine kan een complete vindplaats in slechts enkele seconden vernietigen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet daarom altijd rekening gehouden worden met archeologie. Indien daarbij opgravingen nodig zijn worden de archeologische resten opgeslagen in ons Provinciaal Depot voor Bodemvondsten. Dat is wettelijk zo geregeld. De vondsten en de documentatie van alle officiële archeologische opgravingen in Limburg worden geregistreerd, beheerd en toegankelijk gemaakt in ons depot in Heerlen. Het vondstmateriaal en het archeologisch archief kan door wetenschappers en andere geïnteresseerden worden geraadpleegd. Een deel van het materiaal is doorgaans in bruikleen aan musea, heemkundeverenigingen en gemeenten voor tentoonstellingen.

Al die vondsten uit onze Limburgse bodem vormen samen een geschiedenisboek. Het is een verhalenboek over het rijke verleden van de (Eu)regio, het land, de provincie, de stad en het dorp. Ook recentere ‘sporen’ zoals overblijfselen van de industrialisatie in de 19e en 20e eeuw en van WOII behoren tot het archeologisch erfgoed. Ons diep en rijk verleden wordt daarmee weerspiegeld door de archeologie. Dit grotendeels onzichtbare verleden is onlosmakelijk met Limburg en de Limburgers verbonden. Het is het erfgoed van alle lagen van de bevolking, van arm tot rijk en van jong tot oud.

De afgelopen vier jaar hebben we daarom projecten geïnitieerd of ondersteund die zich richtten op het vergroten van de zichtbaarheid van archeologie in Limburg voor een breed publiek. Ook hebben we initiatieven ondersteund die bijdroegen aan doelgericht en efficiënt archeologisch onderzoek. Onze rol was hierin divers. Soms waren we aanjager of initiatiefnemer. Andere keren waren we financier of regisseur. Archeologie werd door diverse instellingen, verenigingen en vrijwilligers, soms letterlijk, in de etalage gezet. Om een indruk te geven brengen wij hieronder enkele voorbeelden van projecten in beeld.

De Vondst, centrum voor archeologie Limburg

De Vondst is het centrum voor archeologie in Limburg. Op deze unieke locatie in Heerlen bundelen de Provincie Limburg, gemeente Heerlen en stichting Restaura hun krachten.

1 Bron: Archeologie in de etalage! Richtinggevend kader archeologie met actielijnen voor de periode 2016-2019.

Zowel het Provinciaal depot voor bodemvondsten als het restauratieatelier van Restaura is er gehuisvest. Het doel van De Vondst is om het archeologisch proces 'van vondst tot vitrine' inzichtelijk te maken voor iedereen in Limburg. Er is een gratis toegankelijk, speciaal publieksgedeelte ingericht waar je alles kunt horen, zien en beleven op het gebied van de Limburgse archeologie. Bezoekers kunnen de permanente expositie bekijken en meekijken met restauratoren die aan het werk zijn. Ook is een rondleiding door het provinciaal depot of het ervaren van archeologische werkzaamheden mogelijk. Tevens worden diverse lezingen en workshops georganiseerd rondom actuele thema's. De Vondst is daarmee een verbindingplatform in de breedste zin van het woord. Het is dé plek in Limburg waar iedereen met zijn of haar vragen over en nieuwsgierigheid naar archeologie terecht kan.

ArcheoRoute

In samenwerking met Limburg Marketing en diverse gemeenten is de Archeo Route Limburg ontwikkeld. Door een fysiek speerpunt en de modernste virtuele technieken worden archeologische vindplaatsen fysiek en digitaal beleefbaar gemaakt. Je beleeft de verborgen geschiedenis van de plek op een moderne manier en gaat via *augmented reality* terug in de tijd. Er zijn reeds 34 plekken in Limburg op deze manier te bezoeken.



Afbeelding: Archeo Route Limburg © limburg marketing

Via Belgica

Door middel van een projectmatige samenwerking tussen gemeenten en ondernemers wordt het Romeins verleden in Zuid-Limburg beleefbaar gemaakt. Door de combinatie van meer dan 400 deelnemers bestaande uit overheden, ondernemers en verenigingen is een divers aanbod voorhanden waarin het verhaal achter deze Romeinse weg tot leven komt. Of je nu de verhalen al wandelend, fietsend, proevend, ruikend of met *augmented reality* wil beleven, het kan bij de Via Belgica.

Afbeelding: Romeins re-enactors © Stichting Linea Recta



Nationale Archeologiedagen

Ieder jaar, in het tweede weekend van oktober, vinden de Nationale Archeologiedagen plaats. Limburg is de provincie met de meeste activiteiten en deelnemers tijdens dit weekend. In 2018 vonden 69 activiteiten op 37 plekken plaats die ruim 11.000 bezoekers trokken.² Zowel onze musea met archeologische collecties, als heemkundeverenigingen en archeologische werkgroepen organiseren tal van activiteiten waar het publiek archeologie kan beleven. Het aanbod varieert van het uitvoeren van archeologische werkzaamheden tot tentoonstellingen, lezingen, open depots en workshops dwars door de hele provincie.

Villa Voerendaal - Limburgs Museum

Villa Voerendaal moet rond het jaar 100 een enorm agrarisch bedrijf zijn geweest. Sterker nog: het is de grootste Romeinse villa van Nederland en omstreken die we tot op heden kennen. Al in 1985 werd de villa grotendeels blootgelegd en werden er zo'n 20.000 vondsten gedaan, maar die opgravingen zijn nooit onderzocht aangezien er geen geld voor verder onderzoek was. De vondsten zijn voor een groot deel opgeslagen bij De Vondst, centrum voor archeologie in Limburg. Onder leiding van het Limburgs Museum kijkt een team van experts nu voor het eerst naar deze cold case. Het meerjarig onderzoek naar Villa Voerendaal wordt gesubsidieerd door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Het bijbehorende publieksprogramma wordt gesubsidieerd door de Provincie Limburg. Door het creëren van een publieksprogramma wordt op diverse locaties het onderzoek bij het publiek onder de aandacht gebracht.³

2 Bron: <http://onlinemagazine.archeologiedagen.nl/2018/cover/>

3 Bron: www.limburgsmuseum.nl/nl/tentoonstelling/villa-voerendaal/

Kennisstand Limburgse Archeologie

Op verzoek van en in samenwerking met de gemeentelijke partners uit het Beleidsplatform Erfgoed Limburg is een omvangrijke hoeveelheid beschikbare archeologische kennis samengevoegd. Dat heeft geleid tot drie publicaties die samen een actueel overzicht geven van de kennis per periode, per thema en per landschap. Deze publicaties zijn een hulpmiddel om sturing te geven aan archeologisch onderzoek.

De meerwaarde die archeologie biedt voor onze provincie en bezoekers is ook door het veld erkend. Samen met onze partners hebben we gereflecteerd op de afgelopen vier jaren. Deze input is verwerkt in de accenten en actielijnen van dit beleidsprogramma. We bouwen daarom de ingezette lijnen en accenten verder uit. Tegelijkertijd zijn we ons bewust van de verschillende behoeften van onze partners en de maatschappelijke opgaves. Diverse partners geven aan dat zij behoefte hebben aan een Provincie als makelaar die partijen met elkaar verbindt en een netwerk creëert. Ook hebben zij de behoefte om erfgoed integraal te blijven benaderen en kleinere partijen, zoals archeologische werkgroepen en heemkundekringen, te blijven betrekken.

Na de investeringen van afgelopen periode zetten we daarom de komende jaren de volgende stappen op het gebied van digitalisering, ontsluiting van het archeologisch erfgoed voor het Limburgse publiek en het stimuleren van efficiënte samenwerking tussen partijen. Er ligt namelijk nog steeds archeologie verstopt voor het publiek in depots of op zolders. Ook is lang niet iedereen op de hoogte van de diverse initiatieven en projecten van elkaar. We bouwen daarom de komende vier jaren voort op de ingezette lijnen om de Limburgse archeologie actief in de 'etalage' te zetten, waarbij wij de verbindingen tussen partijen in projectmatige samenwerking en onderlinge kennisuitwisseling actief stimuleren. We moedigen de diverse partijen in het veld aan om zelf actief aan de slag te gaan en te blijven.

Tegelijkertijd vragen de veranderingen in de samenleving om nieuwe accenten. Lang niet alle Limburgers kunnen genieten van ons rijke erfgoed. In het collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden' is richting gegeven aan aanpak om mensen die niet frequent kunnen deelnemen of onbekend zijn met cultuur, erfgoed of sportactiviteiten hiermee te laten kennismaken. Hiermee willen we nieuwe doelgroepen aanspreken en bereiken. Ons erfgoed, en dus ook archeologie, wordt daarmee toegankelijk voor iedereen.

In dit beleidsprogramma werken we deze richting verder uit. Steeds vaker worden erfgoed en archeologie gezien als een maatschappelijke en verbindende waarde.⁴ Of je nu samen een bezoek brengt of er actief mee aan de slag gaat, erfgoed brengt mensen samen, draagt bij aan de leefomgeving en versterkt de sociale cohesie. Of het nu mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een opstap geeft naar werk of mensen met elkaar in gesprek brengt over vroeger, erfgoed kan ons helpen om meerdere maatschappelijke doelen te verwezenlijken.

Een voorbeeld van een landelijk project waarin archeologie bijdraagt aan maatschappelijke doelen is het project CARE.⁵ Het CARE-project onderzoekt op welke wijze publieksparticipatie in archeologisch onderzoek, en in het bijzonder het gemeenschappelijk ontdekken, onderzoeken en behouden hiervan, kan bijdragen aan het versterken van gemeenschapszin en het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving. Door het

4 Bron: Faro Convention 2019.

5 Care staat voor Community Archaeology in Rural Environments project

stimuleren van soortgelijke initiatieven sluiten we ook aan bij de landelijke ontwikkelingen en afspraken om bij te dragen aan het bereiken van een ander en meer divers publiek.⁶

Als ambitie voor 2020-2023 formuleren wij:

Limburg werkt actief aan het vergroten van de (digitale) zichtbaarheid en toegankelijkheid van archeologie in de Limburgse samenleving, verbindt partijen met elkaar en laat mensen vaker met de verhalen achter de vondst in aanraking komen.

We onderscheiden hierin verschillende accenten die zijn uitgewerkt in twee actielijnen met uitgangspunten.

Het financieel kader is opgebouwd uit de regulier in de programmabegroting en Meerjarenraming 2020-2023 opgenomen middelen voor Archeologie: € 1.568.200. Uit de beleidsintensiveringsmiddelen voor monumenten wordt een bedrag van € 1,5 mln ingezet voor archeologie voor de jaren 2020 en 2021. Verder wordt voor de periode 2022-2023 op basis van een financiële tussenrapportage in het kader van de begrotingscyclus eventuele, extra inzet van middelen opnieuw bezien.

Conform de financiële spelregels zoals vastgesteld in de herfstbrief 2019 blijven de in enig jaar niet benutte middelen in principe beschikbaar voor de volgende jaren van dit beleidsprogramma.

Voor de uitvoering van de twee actielijnen worden de beschikbare middelen als volgt ingezet.

	2020	2021	2022	2023	Totaal
Actielijn 1: De verbindende waarde van archeologie;					
1. Reguliere middelen	80.000	80.000	80.000		
2. Intensiveringsmiddelen	750.000	750.000			1.740.000
Actielijn 2: De verbeterde archeologische monumentenzorg (reguliere middelen)					
	325.540	329.826	334.192	338.642	1.328.200
Totaal	1.155.540	1.159.826	414.192	338.642	3.068.200

6 Bron: Erfgoed Telt: de betekenis van erfgoed voor de samenleving. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2018.



2 Uitgangspunten en actielijnen archeologiebeleid 2020-2023

Limburg werkt actief aan het vergroten van de (digitale) zichtbaarheid en toegankelijkheid van archeologie in de Limburgse samenleving, verbindt partijen met elkaar en laat mensen vaker met de verhalen achter de vondst in aanraking komen.

2.1 Beleiduitgangspunten

De Provincie Limburg:

- is overtuigd van de intrinsieke en maatschappelijke waarde van archeologie als onderdeel van ons Limburgs erfgoed;
- hecht belang aan de dialoog met onze partners;
- stimuleert verbindingen tussen partijen in projectmatige samenwerking en onderlinge kennisuitwisseling;
- stuurt aan op een brede en stevige verankering van archeologie in de samenleving;
- bouwt voort op de ingezette lijnen om archeologie te ontsluiten voor een breder publiek;
- zet zich in voor doelgericht en efficiënt archeologisch onderzoek;
- stimuleert het toepassen van archeologische verhalen voor ruimtelijk ontwerp;
- draagt eraan bij dat zoveel mogelijk inwoners en bezoekers van Limburg deze waarde kunnen ontdekken en ervaren, erfgoed kunnen beleven en zich hierin herkennen. Daarbij is er speciale aandacht voor groepen mensen die minder snel met archeologie in aanraking komen;
- stimuleert dat de diversiteit van het (potentieel) publiek en de Limburgse samenleving zich weerspiegelt in de diversiteit van het aanbod;
- verkent hoe wij landelijke middelen kunnen inzetten voor onze Limburgse archeologie;
- ondersteunt burgerinitiatief en vrijwillige inzet, waardoor archeologisch erfgoed bijdraagt aan de sociale cohesie in Limburg;
- stimuleert het betrekken van inwoners, vrijwilligers en ondernemers voor de zorg en het benutten van ons archeologisch erfgoed;.

Daarom zetten wij in essentie in op:

- publieksbereik;
- publieksparticipatie;
- de (digitale) ontsluiting;
- benutting van resultaten archeologisch onderzoek.

De Provincie is hierin initiator en het goede voorbeeld, ondersteuner en financier van lokale initiatieven en bevoegd gezag en deponhouder in het proces van de archeologische monumentenzorg.

2.2 Actielijn 1: De verbindende waarde van archeologie

Deze actielijn richt zich op de (digitale) ontsluiting van archeologie voor een breder publiek. Enerzijds vanuit de attractiviteit ervan, anderzijds vanuit de maatschappelijke waarden zoals identiteit en cohesie.

Er zijn veel archeologische vondsten en verhalen voorhanden in en over het Limburgs grondgebied. Een archeologische vondst en het verhaal erachter vertelt ons veel over onze eigen geschiedenis. Dit kan houvast bieden in een steeds sneller veranderende omgeving. Het kan ook inspiratie bieden voor het vormgeven van onze toekomst of nieuwe vormen van ambacht of kunst. Een mooi voorbeeld hiervan is de samenwerking tussen het Maastrichtse schoenenmerk Art Shoe, het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg, het Gemeentearchief Roermond en Cuypershuis Roermond. Gezamenlijk brengen zij naar aanleiding van een archeologische glasvondst uit het Roermondse atelier Nicolas een collectie herenschoenen uit met daarop schetsen van deze vondsten. Archeologie is dus van alle tijden!

- **Via een subsidieregeling ondersteunen we initiatieven die bijdragen aan de ambitie van ons beleid;**
- **Wij verstevigen de samenwerking met het Rijk onder andere voor het benutten van rijksmiddelen voor Limburgse initiatieven (bijvoorbeeld erfgoeddeal en archeologiemonitor);**



Abbeelding: Videostill serie De Vondst © Doerak

Bijzondere vondsten, worden door het Provinciaal Depot in bruikleen gegeven en gepresenteerd in onze Limburgse musea. Het proces van vondst tot vitrine wordt getoond in De Vondst, centrum voor archeologie Limburg waar ook het provinciaal depot en restauratieatelier Restaura gevestigd zijn. Ook onze heemkundeverenigingen en streekmusea hebben vaak lokale, waardevolle vondsten in hun bezit. Deze bijzondere voorwerpen en verhalen zijn grotendeels al zichtbaar. Nog niet alles is digitaal te bekijken of te onderzoeken. Terwijl digitalisering juist kansen biedt voor de bekendheid, toegankelijkheid en educatiemogelijkheden van archeologisch erfgoed. Digitalisering biedt ook mogelijkheden voor de beleving van archeologie buiten de musea, op de vindplaatsen zelf. Veel kleinere musea en heemkundeverenigingen zijn nog zoekende hoe zij hun archeologisch erfgoed digitaal kunnen ontsluiten of een verbinding met de buitenruimte kunnen leggen. Landelijk is hiervoor het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) opgericht. Ook op provinciaal niveau bieden wij ondersteuning door middel van de Provinciale Adviescommissie Digitalisering Limburgs Erfgoed.



Dat digitalisering een steeds grotere rol speelt blijkt ook uit de wensen en behoeften van het publiek. Het publiek wil anno 2019 vooral ervaringen en beleving opdoen. Zij willen geraakt worden, genieten, delen en de verbinding voelen. Daarom stimuleren wij dat verhalen en vondsten op een toegankelijke manier worden verteld. Nieuwe technieken, zoals augmented & virtual reality, maar ook big data en 3d scannen en printen, bieden hierin kansen om het verhaal achter de vondst op een aantrekkelijke wijze en voor een divers publiek te vertellen. We stimuleren het veld, instellingen en verenigingen om gebruik te maken van deze nieuwe technieken om de vondst en het verhaal erachter te presenteren. Zo blijft ons erfgoed op een eigentijdse wijze beschermd, zichtbaar en behouden voor een breed publiek.

- ***Wij zetten in op een doorontwikkeling van de Vondst, centrum voor Archeologie Limburg. Na de realisatie van De Vondst is het nu tijd om de verschillende functies van De Vondst verder uit te bouwen en duurzaam te borgen. Ook verkennen wij hoe De Vondst een rol kan spelen in de diverse opgaven op het gebied van archeologie;***
- ***Wij stimuleren de digitale ontsluiting van ons archeologisch erfgoed en sluiten hierbij aan bij de NDE en de adviezen van de Provinciale Adviescommissie Digitalisering Limburgs Erfgoed;***

Archeologie kan een rol spelen in de beleving van het Limburgse landschap, de steden en dorpen. Enerzijds door het archeologisch verleden letterlijk zichtbaar te maken, bijvoorbeeld door de plaatsing van fysieke objecten of aan de hand van activiteiten en evenementen zoals de Nationale Archeologiedagen. Bezoekers en inwoners die wellicht niet specifiek op zoek waren naar archeologie, komen zo op een laagdrempelige manier meer over het Limburgse verleden te weten. Deze nieuwe doelgroep is breder dan enkel bezoekers of inwoners, ook ondernemers die zich verbonden voelen met Limburg dragen bij aan het in stand houden en vertellen van onze geschiedenis.

- ***Wij zetten zowel vanuit het archeologiebeleid als het toerismebeleid, in projectmatige samenwerking met Limburgse gemeenten en ondernemers, het project Via Belgica voort om het Romeins verleden in de regio Zuid-Limburg meer bekendheid te geven en te vermarkten. Hiermee draagt het project ook bij aan een***

positief economisch en toeristisch klimaat in Limburg. Daarbij wordt het Via Belgica project ingezet voor de promotie van Zuid-Limburg.

- *Wij realiseren een integratie van de Via Belgica en de ArcheoRoute.*
- *Wij ontwikkelen de ArcheoRoute; in samenwerking met Limburg Marketing en de Limburgse gemeenten werken we aan de verdere uitrol van de ArcheoRoute. We streven daarbij naar minimaal vier speerpunten per gemeente. Daarnaast ondersteunen we initiatieven die een lokaal vervolg geven aan de speerpunten*
- *Wij ondersteunen de Stichting Nationale Archeologiedagen en deelnemers aan de Nationale. Archeologiedagen bij de organisatie van het jaarlijks archeologie evenement.*
- *Wij ondersteunen initiatieven die positief bijdragen aan het vergroten van de attractiviteit en beleving van het archeologisch verleden in het straatbeeld van Limburgse centra.*

Archeologie draagt ook bij aan maatschappelijke waarden, zoals sociale cohesie, identiteitsvorming en leefbaarheid. In Limburg ligt er een grote opgave op het gebied van gezondheid en maatschappelijke participatie. In het collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden' is richting gegeven voor een aanpak om mensen die niet frequent kunnen deelnemen of onbekend zijn met, kennis te laten maken met cultuur, erfgoed of sportactiviteiten. Hiermee willen we nieuwe doelgroepen aanspreken en bereiken. Ons archeologisch erfgoed wordt daarmee toegankelijk voor iedereen. Door het kunnen meedoen, zowel actief als passief, biedt ons archeologisch erfgoed de mogelijkheid om samen te genieten en samen te werken aan de toekomst van ons erfgoed.

- *Wij ondersteunen projecten gericht op de participatie van kwetsbare doelgroepen. Dit doen wij onder andere door aansluiting te zoeken bij te ontwikkelen nieuwe laagdrempelige participatieregeling, te ontwikkelen en uit te voeren in het kader van de Sociale Agenda. De domeinoverschrijdende regeling is bedoeld om kansrijke (voorbeeld)projecten uit andere maatschappelijke (beleids)domeinen te verbinden aan de uitgangspunten van de Sociale Agenda. De projecten hebben dan ook primair participatie als doel en zetten daarvoor hun activiteiten (aangaande bijvoorbeeld cultuur, sport, erfgoed, monumenten, integratie of activiteiten die zich niet tot een domein rekenen) in als middel. Het beschikbaar budget voor de regeling wordt samengesteld uit middelen vanuit de Sociale Agenda en middelen Cultuur en Erfgoed.*

Afbeelding: ArcheoHotspots Fort museum Blerick ©Harry Heuts



- ***Wij stimuleren en ondersteunen initiatieven om vrijwilligers in de archeologie inhoudelijk te betrekken bij de archeologische monumentenzorg.***

2.3 Actielijn 2: De verbeterde archeologische monumentenzorg

Deze actielijn richt zich op de wettelijke archeologische verplichtingen in heel Limburg doelgericht en efficiënt in te vullen en de resultaten ervan zoveel mogelijk te benutten.

In het Verdrag van Valletta, 1992 ('Malta') zijn de financiële en politiek-beleidsmatige verantwoordelijkheden voor een goede omgang met archeologische resten vastgelegd. De invoering van dit verdrag is in de Nederlandse wetgeving vastgelegd met de inwerkingtreding van de Wet op de archeologische monumentenzorg per 1 september 2007. Als gevolg hiervan is archeologie een integraal onderdeel van de ruimtelijke ordening. Dit betekent dat bij ruimtelijke ontwikkelingen, waarbij mogelijk archeologische resten bedreigd worden, archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Bestemmingsplannen spelen hierin een centrale rol. Hierdoor liggen de belangrijkste wettelijke verantwoordelijkheden voor de archeologische monumentenzorg bij de gemeenten. Het gaat daarbij niet enkel om beschermde monumenten maar om alle terreinen waarin archeologische waarden aanwezig dan wel te verwachten zijn.⁷

Hoewel de belangrijkste wettelijke verantwoordelijkheden over archeologie in het ruimtelijk domein bij de gemeenten zijn belegd, ligt die verantwoordelijkheid in een viertal gevallen bij de Provincie. Namelijk bij:

- de vaststelling van Provinciaal Inpassingsplan (PIP);
- bij verlening ontgrondingsvergunning;
- bij verlening omgevingsvergunning grote milieu inrichting;
- en bij goedkeuring projectplan Waterschap (bijvoorbeeld voor het ophogen van dijken).

Daarnaast heeft de Provincie de wettelijke plicht om een depot in stand te houden waarin archeologische vondsten en bijbehorende documentatie worden opgeslagen en beheerd en beschikbaar zijn voor exposities. Ons depot, gevestigd in De Vondst centrum voor archeologie Limburg is toegankelijk voor onderzoek en publiek. Het is en blijft de ambitie van ons depot om toegankelijk te blijven voor onderzoek, en publiek via bruiklenen en deelname in de publieksfunctie van De Vondst.

Hoewel de juridische basis voor bescherming van archeologische waarden grotendeels is geregeld, is het beleid en de uitvoering ervan versnipperd tussen Rijk, Provincie, gemeenten en waterschap. Ook de inhoudelijke kennis over onderzoeksmethoden en de regionale bewoningsgeschiedenis is versnipperd tussen verschillende partijen. Een mogelijk gevolg hiervan is dat onderzoeken zonder de laatste (regionale) inzichten niet altijd doelgericht en efficiënt worden uitgevoerd. Als Provincie willen wij, aansluitend op de ambitie van het Rijk, een verbindende rol hebben op het gebied van beleid en inhoud.⁸ Wij streven naar minder versnippering en meer eenheid in beleid en uitvoering.

- ***Wij zetten ons in om het archeologiebeleid in Limburg meer eenduidig te krijgen. Dit doen wij middels samenwerking met gemeenten in het Beleidsplatform Erfgoed Limburg;***

⁷ Deze waarden zijn opgenomen op gemeentelijke archeologische verwachtingskaarten en de archeologische verwachtingskaart Maasdal

⁸ Aansluitend bij recent Sectoradvies Monumenten en archeologie van de Raad voor Cultuur.

- *Wij verkennen met Waterschap Limburg en de Limburgse Maasgemeenten op welke wijze de archeologische onderzoeken in het Maasdal op eenduidige wijze uitgevoerd kunnen worden. Onze ervaringen met grootschalig onderzoek in het Maasdal (Maaspark Well en Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum) worden hierbij ingezet. Hierdoor wordt versnippering voorkomen en efficiënt onderzoek uitgevoerd.*
- *Wij ondersteunen initiatieven die bijdragen aan doelgericht en efficiënt archeologisch onderzoek*
- *De provincie Limburg en de bij archeologie betrokken marktpartijen, o.a. projectontwikkelaars en ontgronders, treden in overleg met elkaar. Het doel hiervan is om in gezamenlijkheid, vanuit enerzijds eerder door de provincie Limburg behaalde onderzoeksresultaten en anderzijds vanuit de in de Omgevingswet verankerde motie Ronnes, een aanpak te ontwikkelen die leidt tot verdere efficiency (methode, doelgerichtheid en kosten) van archeologisch onderzoek in de provincie Limburg. Het overleg zal per project geschieden waarbij er van te voren uitgangspunten worden geformuleerd hoe verdere efficiency valt te behalen*

De uitvoering van de juridische borging van archeologie is vooral gericht op behoud van wetenschappelijke waarden. Dit behoud vindt plaats in de bodem, in een depot en in wetenschappelijke rapporten. De keuze hoe we de wetenschappelijke waarden behouden is veelal een financiële keuze. De toegevoegde waarde van het archeologische verhaal voor de locatie of de geplande ontwikkeling speelt hierin over het algemeen geen rol. Terwijl juist de intrinsieke waarde van archeologie aansluit bij maatschappelijke waarden, zoals identiteit en cohesie (Raad van Cultuur 2019). Het is onze ambitie om de archeologische verhalen dichter bij de samenleving te brengen zodat de verhalen gebruikt kunnen worden bij ontwikkelingen en vice versa.

- *Wij stimuleren en ondersteunen initiatieven die de vertaalslag maken van wetenschappelijke onderzoeksrapporten naar publieksvriendelijke vertalingen of in ruimtelijke ontwerp;*
- *Wij stimuleren en ondersteunen het exposeren van vondsten uit het provinciaal depot voor bodemvondsten.*

Ten slotte zijn er in het Provinciaal Omgevingsplan Limburg 2014 een aantal archeologische aandachtsgebieden aangewezen. Dit zijn belangrijke gebieden met representatieve en relatief gave delen van de verschillende Limburgse cultuurlandschappen met een groot potentieel aan archeologische waarden die het verhaal van Limburg vertegenwoordigen. Onderzoek naar en behoud van deze archeologische waarden in deze aandachtsgebieden is van provinciaal belang (zie POL 2014). Het ruimtelijk spoor met betrekking tot het behoud van erfgoed en het stimuleren van het (her)gebruik van erfgoed krijgt vorm in de nieuwe omgevingsvisie en omgevingsverordening van de Provincie. We bouwen inhoudelijk verder op de aandacht voor erfgoed in het POL 2014. Daarbij leggen we uiteraard een relatie tussen erfgoed en de grote maatschappelijke opgaves zoals energietransitie, duurzaamheid en klimaatadaptatie. De planning voor de vastgestelde nieuwe provinciale omgevingsvisie is 1 januari 2021. We stimuleren het borgen en benutten van archeologie en erfgoed in de omgevingsvisies en -plannen van de gemeenten. Hierover zijn en blijven wij in gesprek met de gemeenten via het Beleidsplatform Erfgoed Limburg in samenwerking met het Steunpunt voor Archeologie en Monumenten (SAM).





3 Samenwerking en uitvoering

De acties zoals opgenomen in onze actielijnen spelen een grote rol in de uitvoering. Deze acties worden door ons als Provincie uitgevoerd en, vaak op eigen initiatief, door onze partners. Er zijn in Limburg veel organisaties en vrijwilligers die met de inzet van hun expertise een bijdrage leveren aan het behoud en het ontsluiten van het archeologisch erfgoed. Een aantal van deze organisaties wordt door de provincie al dan niet direct ondersteund. Als Provincie stimuleren wij de verbindingen tussen deze partijen in projectmatige samenwerking en onderlinge kennisuitwisseling. We moedigen de diverse partijen in het veld aan om zelf actief aan de slag te gaan en te blijven. Ten behoeve hiervan organiseren wij vanuit De Vondst, centrum voor archeologie jaarlijks een bijeenkomst waarvoor alle partijen in het veld worden uitgenodigd.

Als Provincie zijn wij graag partner voor de diverse organisaties in het veld. Zoals in het vorige hoofdstuk beschreven ondernemen wij enerzijds zelf acties om onze ambitie uitvoering te geven. Anderzijds treden wij op als ondersteuner of financier.

Samenwerkingspartners

- Grote en kleine musea met een archeologische collectie/expositie
- Heemkundeverenigingen
- Archeologische werkgroepen
- Archeologie vereniging Limburg
- Huis voor de Kunsten Limburg
- Coöperatie Erfgoed Limburg
- Limburg Marketing
- Historisch Goud
- Steunpunt Archeologie en Monumentenzorg Limburg
- Stichting Restaura
- Gemeenten
- Waterschap
- Rijkswaterstaat
- Rijksdienst Cultureel Erfgoed
- Onderwijsinstellingen
- Onderzoeksbureaus
- Ontgronders



Colofon

Uitgave | Provincie Limburg

bezoekadres: Limburglaan 10 Maastricht | postadres: Postbus 5700 6202 MA Maastricht

tel.: +31 (0)43 389 99 99 | e-mail: postbus@prvlimburg.nl | www.limburg.nl

Afbeelding cover voor: Reconstructie Neanderthaler © Fabio Fogliazza

achter: Opgraving Maaspark-Well © Reinier Ellenkamp

